

Zdôvodnenie

ku kľúču správnych odpovedí k vybraným úlohám testu EČ MS 2019 zo slovenského jazyka a literatúry (SJL)

Tento dokument obsahuje zdôvodnenia ku kľúču správnych odpovedí k úlohám testu EČ MS 2019 zo SJL, na ktoré NÚCEM zaevidoval frekventované pripomienky, resp. otázky zo strany učiteľov a žiakov.

Pozn.: Nasledujúce zdôvodnenia odkazujú na úlohy v teste s kódom **19 1403**.

Úloha 05	Správna odpoveď: (B) prílohou novín Slovenské národné noviny
Zdôvodnenie: Úloha sa zameriava na faktické poznatky z literárnej histórie a dejín spisovného jazyka. Orol tatranský bol literárnou prílohou prvých slovenských politických novín Slovenské národné noviny, ktorých zakladateľom a vedúcou osobnosťou bol Ľudovít Štúr.	
Úloha 10	Správna odpoveď: (B) 3
Zdôvodnenie: Úloha testuje kompetencie čítania s porozumením súvislých literárnych textov a kompetenciu odlišiť pásmo rozprávača a pásmo postáv, sémanticky a gramaticky ich vymedziť. Pre správne vyriešenie úlohy žiak nepotrebuje poznať celé dielo, resp. ho celé prečítať. V ukážke sú zreteľne rozlíšené pásma prehovorov troch zúčastnených postáv (Lord Wotton – Harry, maliar Basil a Dorian Gray) v konkrétnej komunikačnej situácii. Ide o priateľský rozhovor, preto lord Wotton oslovuje maliara menom Basil alebo oslovením „kamarát drahý“, maliar Basil zase oslovuje lorda Wottona jeho menom Harry. Priama reč postáv je trikrát prerušená uvádzacími vetami (pásmo rozprávača). Rozprávač uvádza prehovory postáv buď menami, alebo povolaním či spoločenským zaradením. Keď si žiaci uvedomia toto prepojenie, je potom určenie počtu postáv v ukážke jednoznačné (3).	
Úloha 11	Správna odpoveď: (C) legenda
Zdôvodnenie: V zadaní úlohy je pokyn určiť dominujúci žáner v stredovekej literatúre, v ktorej jednoznačne prevládalo náboženské zameranie literatúry spojené so šírením a upevňovaním kresťanstva. Typickým žánrom tohto obdobia bola legenda. Odpoveď epos je nesprávna, pretože ide o útvar typický iba pre niektoré západoeurópske literatúry.	
Úloha 26	Správna odpoveď: (A) <i>A ty už chod' niekam v peklo!</i>
Zdôvodnenie: Táto úloha bola predložená na rokovanie Validačnej komisii pre SJL, ktorá rozhodla, že úloha je jasne naformulovaná a nie sú pochybnosti o jednoznačnosti správnej odpovede uvedenej v kľúči. V zadaní úlohy je jednoznačne uvedené, že žiaci majú posudzovať <u>jednotlivé slová</u> vo vetách z ukážky mimo vetného kontextu i kontextu ukážky. Znamená to, že sa nemajú vyjadrovať k vetám ako celku, ale k jednotlivým slovám uvedeným v možnostiach A – D. V možnosti A je každé jedno slovo neutrálne – aj slovo „peklo“ je v tomto kontexte neutrálne. Naopak vo všetkých ostatných možnostiach sa nachádza aspoň jedno slovo, ktoré je expresívne (<i>flandra, pakuj sa, frľat</i>).	
Úloha 28	Správna odpoveď: (D) <i>Matička Kristova!</i>
Zdôvodnenie: Táto úloha bola predložená na rokovanie Validačnej komisii pre SJL, ktorá rozhodla, že úloha je jasne naformulovaná a nie sú pochybnosti o jednoznačnosti správnej odpovede uvedenej v kľúči. Úloha testuje jednočlennú vetu. V možnostiach B a C	

sa nachádzajú dvojčlenné neúplné vety o čom svedčí ukážka 4. V možnosti A sa nachádza dvojčlenná veta s aktuálnou kontextovou elipsou (vynechaný prísudok – sloveso). Prítomnosť priameho predmetu „*mňa*“ odkazuje na prísudok, ktorý predmet ako vedľajší vetný člen rozvíja. Iba v možnosti D je jednočlenná menná veta. Ide o úlohu s vyššou kognitívnou náročnosťou, ktorá je zacielená na kompetenciu čítania s porozumením, na vnímanie prepojenia vety a textu.

Úloha 41 **Správna odpoveď: (B)** Cíti sa ako záhadný človek.

Zdôvodnenie: Táto úloha bola predložená na rokovanie Validačnej komisii pre SJL, ktorá rozhodla, že úloha je jasne naformulovaná a nie sú pochybnosti o jednoznačnosti správnej odpovede uvedenej v kľúči. Úloha testuje porozumenie veršovanému lyrickému textu. Zameriava sa na pocit básnického subjektu/autora, ktorý nevystihuje posledná strofa. Možnosti A, C, D vystihujú pocity autora (bezvýznamnosť, nezaujímavosť, neviditeľnosť), pretože mesiac je viditeľný až po ožiarení slnkom, žiarivé slnko je pútavejšie ako mesiac. Možnosť B je správna, nevystihuje pocity autora – nemôže byť záhadný pre osobu, ktorej otvoril svoje srdce i dušu.

Úloha 43 **Správna odpoveď: (C)** na čuch

Zdôvodnenie: Táto úloha bola predložená na rokovanie Validačnej komisii pre SJL, ktorá rozhodla, že úloha je jasne naformulovaná a nie sú pochybnosti o jednoznačnosti správnej odpovede uvedenej v kľúči. Úloha testuje čítanie s porozumením a zameriava sa na identifikáciu zmyslových vnemov vyjadrených slovne v lyrickom básnickom texte. V básni pôsobí autor na chuť a zároveň na zrak v slovnom spojení „*sladké svetlo*“. Na zrak pôsobí aj v spojeniach „*z čiernej hrudy*“, „*v hmle*“ a vo veršoch „*oči naše nespozorujú dotiaľ na blankyť, / pokým ho jasné slnce neosvieti.*“ Na hmat pôsobí vo veršoch „*Na vašich nohách nesiem bremä riadne, / pod ktorým k zemi klesli by mi údy.*“ a vo verši „*V hmle horúco a v slnci mi je chladne.*“ Jediný zmysel, na ktorý autor v básni priamo nepôsobí, je čuch.

Úloha 44 **Správna odpoveď: (D)** ku mne sladké svetlo prúdi

Zdôvodnenie: Táto úloha bola predložená na rokovanie Validačnej komisii pre SJL, ktorá rozhodla, že úloha je jasne naformulovaná a nie sú pochybnosti o jednoznačnosti správnej odpovede uvedenej v kľúči. Úloha testuje literárnu teóriu. Žiak mal rozlíšiť ozvlášťujúcu funkciu prívlastku – epiteton vo verši. V možnosti B sa nachádza všedný prívlastok *jasné slnce*. Ozvlášťujúci prívlastok (epiteton) sa nachádza len v možnosti D, ide o synestéziu, tzv. synkretické epiteton – vnem, predstavu sprevádza iný vnem, predstava z inej zmyslovej oblasti, čiže dochádza k miešaniu vnemov rôzneho zmyslového pôvodu (*sladké svetlo*).

Úloha 45 **Správna odpoveď: (B)** vo štvrtnej

Zdôvodnenie: Táto úloha bola predložená na rokovanie Validačnej komisii pre SJL, ktorá rozhodla, že úloha je jasne naformulovaná a nie sú pochybnosti o jednoznačnosti správnej odpovede uvedenej v kľúči. Úloha testuje kompetenciu identifikovať príbuzné literárne javy (rytmicky viazaná reč, rytmicko-syntaktický paralelizmus) a aplikovať ich na konkrétnom diele. Veršový presah sa nachádza v prvých dvoch veršoch štvrtej strofy. Podmet *oči* sa nachádza v prvom verši, ktorý nie je rytmicky prestávkou a prísudok *nespozorujú* v druhom verši. Presah je prejavom narušenia rytmicko-syntaktického paralelizmu, ktorý je charakteristickým znakom odautomatizovania sylabotonického verša. Pojem je integrálnou súčasťou vyučovania o veršových systémoch, nevyhnutne musí byť vysvetlený pri jednotlivých typoch verša, čo je obsahom učiva na stupni ISCED 3.

Úloha 55	Správna odpoveď: –
<p>Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania rozhodol o anulovaní položky (všetkým žiakom bude pridelený jeden bod bez ohľadu na odpoveď).</p> <p>Zdôvodnenie: Táto úloha bola predložená na rokovanie Validačnej komisii pre SJL, ktorá odporučila anulovať túto úlohu vzhľadom na to, že nebola terminologicky a odborne jednoznačne naformulovaná.</p>	
Úloha 62	Správna odpoveď: V/v
<p>Zdôvodnenie: Táto úloha bola predložená na rokovanie Validačnej komisii pre SJL, ktorá rozhodla, že úloha je jasne naformulovaná a nie sú pochybnosti o jednoznačnosti správnej odpovede uvedenej v kľúči. Úloha testuje tri výslovnostné varianty spoluhlásky vo vete z ukážky. Vo vete „<i>Zatiaľ čo sladené malinovky z obchodu obsahujú veľké množstvo cukru, všelijakých/všeliakých farbív a konzervantov, na pohári čistej perlivej vody ochutenej napríklad kúskami ovocia či bylín nie je nič zlé.</i>“, sa vyskytujú tri varianty výslovnosti spoluhlásky v:</p> <p>a) v – <i>veľké</i> [veľké], <i>množstvo</i> [mnošstvo], <i>konzervantov</i> [konzervantoŭ], <i>vody</i> [vodi] a <i>ovocia</i> [ovocia].;</p> <p>b) ü – <i>malinovky</i> [maľinoŭki], <i>farbív</i> [farbíü];</p> <p>c) f – <i>všelijakých</i> [fšelijakíx].</p> <p>Tri varianty výslovnosti inej spoluhlásky sa vo vete nenachádzajú.</p>	

Úlohy č. 26, 28, 41, 43, 44, 45, 55 a 62 posudzovala Validačná komisia SJL ako poradný orgán NÚCEM pri vyhodnocovaní maturitných testov v zložení:

- **prof. PhDr. Miloslav Vojtech, PhD.**, Filozofická fakulta UK, Bratislava, predseda Rady Slovenskej asociácie učiteľov slovenčiny
- **prof. Mgr. Martin Ološtiak, PhD.**, Filozofická fakulta, Prešovská univerzita
- **PhDr. Janka Pišová, PhD.**, Štátny pedagogický ústav, Bratislava
- **PaedDr. Karel Dvořák, PhD.**, Súkromná hotelová akadémia HaGMA, Bratislava